

Cinema amb comptagotes

La Filmoteca de Catalunya viu amb els motors alentits. Una situació de precarietat que suporta l'oblit del govern.

El cinema, en la seua versió menys comercial, plana sobre els àmbits artístic, documental o d'interès científic (històric o sociològic). I d'aquests valors, com a obra d'art o com a document d'estudi, o —el que és més important— com a part integrant de la memòria col·lectiva d'un poble, sembla que algunes institucions poc en volen saber. Aquest és el cas de la Filmoteca de Catalunya, que viu, i ha viscut des de la seua emancipació de la Filmoteca espanyola a principis dels anys 80, una precarietat prolongada al llarg d'una dècada

i mitja. Quan, el 1981, s'efectuaven els traspasos entre el Ministeri de Cultura i el seu equivalent autonòmic, la nounata Filmoteca de Catalunya quedava despallada del patrimoni fílmic amb què havia comptat fins el moment, propietat de l'aleshores anomenada Filmoteca Nacional Espanyola. Tan sols algunes pel·lícules comprades amb els diners de la taquilla de la sala Padró de Barcelona quedaven en dipòsit, junt amb un personal igualment traspasat de l'administració central a l'autonòmica.

En principi, totes les obres produïdes a Catalunya —de caràcter documental o de ficció— haurien d'haver tornat al seu lloc d'origen, però

el controvertit procés d'emancipació va truncar el traspàs del fons, enmig del qual es troba tota la producció de Laia films, una compilació d'imatges de la Guerra Civil que la Filmoteca espanyola es mostra reticent a cedir.

"La Filmoteca ha crescut a mesura que madurava el Departament de Cultura", declara Antoni Kichner, actual director. No obstant, ha hagut de patir un nomadisme d'anacoreta per falta d'una seu estable; una itinerància de lloguer que ha impedit que la societat identifiqui aquesta entitat amb un edifici emblemàtic de la ciutat, amb un referent concret. Avui, es tracta, enfront de la col·lectivitat, d'un producte de l'abstracció, d'un ens informe que exhibeix la seua programació, ara a la Sala Aquitània, com ahir ho va fer a la Travessera de Gràcia –actualment, l'Espai de Dansa i Música de la Generalitat–, com abans d'ahir, a la Sala Padró. Però la Filmoteca, ara per ara, no es correspon amb la gran casa de la cinematografia on es preserven, es restauren, s'estudien i s'exhibeixen produccions d'interès. Actualment, pateix un desmembrament físic entre el local d'exhibició a l'avinguda de Sarrià, l'arxiu situat al final d'una agitada Gran Via de les Corts Catalanes, pròxim a la circumscripció d'Hospitalet; i una administració, direcció i biblioteca en el cèntric carrer de Diputació. Aquesta situació inconnexa entrebanca qualsevol intent de consolidació de l'entitat. "Trebàvem a la Gran Via sense tenir contacte amb la gent que estava als locals del carrer de Diputació. Era una situació d'aïllament que, per exemple, es posava de manifest quan volies consultar algun llibre que estigués a la biblioteca", asseguren testimonis que van passar als arxius.

Tot i això, la situació de la Filmoteca sembla que es resisteix a canviar. Impregnada d'un immobilisme que afecta des de la cúpula a la base, la programació, poc arriscada, n'és la imatge externa, el missatge que rep el client; perquè, com bé afirma Antoni Kichner, "la sala Aquitània és la punta de l'iceberg", sota el qual resisteix com pot un nucli compost per un fons patrimonial que conté part de la història recent d'aquest país, i sense el qual es produiria un buit en els annals de la Catalunya contemporània. En aquest sentit, "sembla que tota política cultural estableix unes prioritats forçada per les limitacions pressupostàries", explica Romà Gubern, catedràtic de Cinema de la Universitat Autònoma de Barcelona. "I fa la impressió que l'aspecte patrimonial hagi caigut del paquet d'aquestes prioritats." Igualment, Gubern assenyala que "la cultura moderna exigeix una política audiovisual sòlida perquè aquesta assegura la conservació del patrimoni cinematogràfic." I afegeix que "el país que no tingui una política audiovisual ben consolidada, està destinat a perdre el seu passat més recent. Sembla que a Catalunya, l'única preferència audiovi-

QUINT TEMPS FA?

**«En aquesta predicció
jugo sobre segur.
Us divertireu amb
la meteorologia»**

sual passa perquè la Generalitat potenciï TV3, que és una política d'aparador; de portes a fora. Per contra, de portes endins, és l'oblit més absolut. Per això, Catalunya pateix una amnèsia audiovisual.”

Com assenyala Gubern, sembla que la política audiovisual s'efectue de portes a fora, o sobre la mateixa punta de l'iceberg. El fet que la Filmoteca depenga de l'Entitat Autònoma d'Organització d'Espectacles i Festes, junt amb el Teatre Poliorama o l'Espai de Dansa i Música, corrobora la incomprensió de l'administració pel que fa a la mateixa raó de ser de la Filmoteca que té com a objectius principals preservar, restaurar i difondre el patrimoni col·lectiu. En integrar-la en la resta de sales d'espectacles, la Filmoteca s'ha entès com “la punta de l'iceberg” en detriment de la resta de funcions.

Per tant, a partir d'aquest punt de vista distorsionat, resulta difícil que l'administració destine partides pressupostàries prou generoses per permetre a la Filmoteca no sols exhibir, sinó també poder restaurar i adquirir fons d'interès. Ara bé, si el 4,64% dels pressupostos de Cultura de l'any 94 es van destinar a tota l'àrea de cinema i vídeo, en la qual qual s'inclou la Filmoteca, poca cosa pot fer l'entitat amb la seua part. Però la gravetat del cas supera les barreres patrimonials, i posa l'accent sobre els mínims de contingent humà que no aconsegueixen, per més que ho intenten, mantenir la dinàmica d'aquest engranatge en sintonia amb la resta de filmoteques adherides a la FIAF (Federació Internacional d'Arxius Fílmics). De fet, en els espais de l'arxiu —on es troben també el magatzem, els tallers de restauració i els sistemes de canvi de format a suport magnètic— actualment treballen cinc persones que es distribueixen les tasques de catalogació, conservació i emmagatzemament. “Fa un any n'eren deu, però fins i tot van arribar a ser-ne tres”, asseguren fonts internes.

Els arxius de la Filmoteca. Un espai en què els limitats recursos humans dificulten l'execució de tasques essencials. Actualment treballen cinc persones que es distribueixen les tasques de catalogació, conservació i emmagatzemament. Aquesta manca de personal es tradueix en una acumulació excessiva de treball.

Aquesta manca de personal es tradueix en les consegüents acumulacions tant de catalogació, com de documentació i restauració. La solució ha estat efectiva i intel·ligent: un acord amb les universitats pot saldar, en part, l'escassetat de personal. L'entesa signada amb la Universitat de Barcelona, l'Autònoma i la Pompeu Fabra, ha posat a disposició de la Filmoteca llicenciats en Història de l'Art, Cinema i Comunicació Audiovisual, els quals, per equips, posen al dia el retard patent. Una experiència que es va iniciar a principis de l'estiu passat, i que, ningú no ho dubta, “beneficia les dues parts”. Perquè la intenció de la Filmoteca en un any de celebracions com aquest és actualitzar els comptes pendents, mentre els llicenciats duen a la pràctica tota la teoria acumulada durant el quinquenni acadèmic. “Posar-nos al dia: aquesta és una de les nostres aportacions al centenari del cinema.”, declara Kichner. I és que als 6.000 títols —és a dir, vora els 10.000 documents, si es tenen en compte els exemplars repetits— amb què compta la Filmoteca cal afegir els gairebé 3.000 que esperen ser catalogats i documentats.

Potser el gran problema és l'entrada irregular i inesperada de documents fílmics. “Tan aviat arriba una sola pel·lícula com n'entra tot un paquet.” Aquest flux incontrolat i fortuït dificulta una tasca de documentació i catalogació que es veu, a més, obstaculitzada per l'absència d'una base de dades informatitzada. “Va haver-hi un intent i es van passar a suport informàtic tots els documents fitxats fins a la lletra P”, afirmen testimonis. “Aquest intent d'informatització es va realitzar amb urgència, i, per tant, només es ressenyaven títol i director del document; però s'ha tornat a les fitxes escrites a mà.”

Sensible dinamització. Potser l'any del centenari ha servit per posar en alerta els responsables i marcar-se un ultimàtum a una situació provocada per la precarietat pressupostària que, si bé és generalitzada i inherent a totes les filmoteques, segons Ricardo Muñoz Suay, director de la Filmoteca valenciana, en una conferència pronunciada el passat dia 14 de desembre a l'Institut d'Estudis Catalans, alguns arxius aconsegueixen traure'n més suc. En el cas de la Filmoteca de Catalunya, s'afegeix aquesta falta de personal que impedeix portar a terme algunes de les tasques fonamentals. Si la catalogació passa encara per fitxes de cartolina, els materials que esperen ser restaurats formen una llarga cua sense final. Tot i ser també un problema inherent a la dinàmica dels arxius fílmics (l'American Film Institut ha optat per deixar perdre els documents que no siguen veritablement importants), la limitació d'adjudicacions econòmiques dificulta una restauració que requereix temps i que no es conforma amb poc: cada minut de pel·lícula costa al voltant de 60.000 pessetes; és a dir, que una hora i mitja

de llarg-metratge costa entre cinc i sis milions.

No obstant, a aquesta acumulació, sembla que generalitzada, s'afegeix la inevitable degradació del material i la consegüent pèrdua de films com a fonts d'investigació històrica. En la seua conferència, Munoz Suay va voler remarcar la importància històrica de la recuperació del patrimoni cinematogràfic, aspecte que la Filmoteca valenciana ja va defensar en la campanya de recollida de materials i de sensibilització social Nitrat 2000. I enguany, la Filmoteca de Catalunya ha obert en aquesta via d'actuació un nou camp de treball amb la recuperació de les produccions de Segundo de Chomón, un projecte amb termini indefinit i portat conjuntament amb l'organització del Festival de Cinema Fantàstic de Sitges com a plataforma d'exhibició de les adquisicions d'aquest pioner del cinema català. També, es pretén engegar pròximament una campanya de sensibilització i recollida de material privat, documents essencials per a estudis i investigacions històrics i sociològics.

El fatal destí de les imatges. Però, per sobre de les qüestions purament pressupostàries, el patrimoni fílmic topa amb el fatal destí de la degradació progressiva de les pel·lícules. Els documents més antics, en suport de nitrat, a més de desintegrar-se, esdevenen altament inflamables, tot produint una autocombustió. Les pel·lícules en acetat tenen una durada de vida més llarga, tot i que ja han donat preocupants símptomes de degradació.

De moment, la solució és enregistrar els nitrats en suport d'acetat o bé, si el document no està destinat a la projecció en sala, passar-lo a suport magnètic (és a dir, VHS o Beta-cam). "És realment preocupant perquè els vídeos tenen una durada de quinze anys, i nosaltres ja hem detectat casos, en l'arxiu, de degradació de la imatge i del color", assegura Antoni Giménez, cap de conservació de la Filmoteca de Catalunya. "La nostra intenció per a l'any vinent, si els pressupostos ho permeten, és passar tot aquell material que no ha d'exhibir-se a disc òptic. És el procés més resistent al pas del temps." El suport òptic amb lectura per làser resoldria, a Catalunya, aquest mal endèmic de la cinematografia. Les intencions hi són; i la mobilització per reflotar aquest forat negre de la cultura catalana que és la Filmoteca es fa notar. Només cal esperar la partida pressupostària. I la bona voluntat d'una direcció que suporta més bé que mal l'anacrònic fitxatge en cartolina. Potser —molts ja hi especulen—, el canvi arribarà amb la nova seu al Born, junt amb la Universitat Pompeu Fabra. Un projecte que posarà el fons de la Filmoteca, per proximitat i simpatia, a disposició de l'alumnat de la Fabra, fet que ha provocat queixes en el sector acadèmic. De moment, escepticisme. **Eliseu T. Climent**

QUIN TEMPS FA?

«Us divertireu amb la meteorologia»

Quin temps fa?, el nou joc d'El Punt i Caixa de Girona, us proposa fer un recorregut lúdic i didàctic pels fenòmens atmosfèrics de trenta ciutats d'Europa a través del qual els jugadors es veuen obligats a aprendre les nocions indispensables per fer d'«home del temps». El joc porta incorporada una edició especial del llibre *Quin temps farà?* del meteoròleg Alfred Rodríguez i Picó. El preu és de 5.900 ptes. —3.800 ptes. per als subscriptors— i només es podrà obtenir per comanda telefònica. Per reservar el vostre joc ja podeu trucar al 902-22 10 10, de dilluns a divendres, de les 9 del matí a les 2 del migdia i de les 4 de la tarda a les 7 del vespre.

902 22 10 10

